

همایش بین المللی دانش سنتی مدیریت منابع آب

TKWRM 2012

یازدهم، ۲ الی ۴ اسفندماه ۱۳۹۰

درس هایی از سازگاری با تغییرات محیطی،
پایداری و هماهنگی اجتماعی و فرهنگی

▲ بند انحرافی پوشالی زربینه رود: نمادی از خلاقیت، تلاش و کار گروهی در فرهنگ ایرانی
(تاریخ عکس برداری: ۱۳۴۴/۳/۲۱)

<http://tkwrm.icqhs.org/>

فراخوان مقالات

از سیاستمداران، تصمیم گیرندگان، کارشناسان اداری و فنی، دست‌اندرکاران، مشاوران، پژوهشگران، مدرسان و همهی آنانی که در سطوح ملی و بین المللی درگیر موضوعات آب و نظام های سنتی آب هستند و تمایل دارند که در این همایش دیدگاه‌های خود را اعلام نمایند دعوت به عمل می‌آید که خلاصه مقاله‌ی خود را در چارچوب موضوعات کنفرانس حداکثر تا تاریخ اول مردادماه ۱۳۹۰، از طریق پایگاه اینترنتی همایش (<http://tkwrm.icqhs.org/>) ارسال نمایند.

تاریخ‌های مهم

- ارسال چکیده مقالات: ۱ مردادماه ۱۳۹۰
- اعلام پذیرش خلاصه مقالات: ۱ مهر ماه ۱۳۹۰
- ارسال اصل مقاله: ۱ آذرماه ۱۳۹۰
- زمان برگزاری همایش: ۲ الی ۴ اسفندماه ۱۳۹۰

► طولانی ترین قنات ایران به نام «قنات زارج» در استان یزد قرار دارد. سابقه ی این قنات به بیش از ۱۰۰۰ سال پیش باز می گردد. طول کوره قنات زارج حدود ۸۰ کیلومتر بوده و تعداد میله چاه های آن ۲۱۱۵ حلقه شمارش شده است. همچنین این قنات نامزد ثبت در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار گرفته است.

تماس با دبیرخانه همایش

مرکز بین المللی قنات و سازه‌های تاریخی آبی

یزد، بلوار دانشجو، مجتمع ادارات، صندوق پستی: ۱۵۵۳ - ۸۹۱۶۵

تلفن: ۰۳۵۱-۸۲۵۰۵۵۳ | دورنگار: ۰۳۵۱-۸۲۴۱۶۹۰

پایگاه اینترنتی <http://tkwrm.icqhs.org/>

پست الکترونیکی tkwrm@icqhs.org

تاسیس باشگاه بین المللی قنات

در طول دو هزاره گذشته، قنات پهنه‌های بیابان را به باغ های شکوفایی بدل ساخته و این امکان را برای مردم فراهم کرده که بتوانند در نامساعدترین شرایط اقلیمی رحل اقامت بیفکنند. اما ظهور چاه‌های عمیق و فناوری پمپ، نابودی بسیاری از قنات ها را رقم زد. همچنین مهاجرت روستاییان و کمبود نیروی کار و متلاشی شدن نظام های اجتماعی که در پس قنات ها بالیده و از آن پشتیبانی می‌کردند به همراه تغییرات اقلیمی دست به دست هم داده و بر وخامت وضع قنات ها افزودند. با این وجود هنوز در بسیاری از نقاط جهان میراث فنی قنات از بین نرفته است و روشهای سنتی حفر و نگهداری از قنات به کار گرفته می‌شوند. پژوهشگرانی در حال مطالعه بر روی شیوه‌های فنی جدید هستند تا از آن طریق بتوان فنون سنتی را ارتقاء بخشید و بخت بقای آنها را افزایش داد. اخیراً برخی سازمانهای بین المللی از قبیل UNU، UNCCD، UNESCO و EC توجه فزاینده‌ای را به احیا و توسعه‌ی پایدار نظام های سنتی قنات معطوف داشته‌اند.

در سراسر جهان پژوهشگران بسیاری نیز در مطالعه و توسعه قنات مشارکت فعالانه‌ای داشته‌اند. به منظور قدردانی و گردآوری این تلاشهای ارزشمند ولی پراکنده و همچنین به منظور اشاعه دانش مرتبط به قنات در دیگر نقاط جهان، مرکز بین المللی قنات در صدد ایجاد باشگاه بین المللی قنات می‌باشد که از دانش و مشاوره پژوهشگران ذی ربط برخوردار گردد. لذا در این راستا دبیرخانه‌ای دائمی در مرکز بین المللی قنات ایجاد خواهد گردید که مسئولیت شبکه‌ی اطلاع رسانی و هماهنگی میان پژوهشگرانی که در شناخت فناوری‌های سنتی آب و مدیریت منابع آب نقش دارند بر عهده داشته باشد. همچنین این دبیرخانه بستر ایجاد باشگاه بین المللی قنات خواهد بود که از طریق جمع آوری فعالیت‌های انجام گرفته در زمینه قنات، پیشاپیش فهرست پژوهشگران را تهیه و نتایج تحقیقات مرتبط با قنات را از سراسر جهان گردآوری خواهد کرد. باشگاه قنات، از طرف دیگر شبکه همکاری میان مراکز مرتبط با قنات از قبیل مراکز دولتی، مؤسسات مرتبط با مرمت و نگهداری قنات، سازمانهای غیر دولتی، دانشگاه‌ها، پژوهشکده‌ها و ... خواهد بود. همچنین اعضای از طریق این باشگاه در جریان همایش‌ها و گردهمایی‌های مرتبط با قنات قرار خواهند گرفت و از طرف دیگر می‌توانند نتایج فعالیت‌ها و پروژه‌های سازمان خود را با دیگران به اشتراک بگذارند.

پژوهشگرانی که به صورت افتخاری عضویت باشگاه بین‌المللی قنات را بپذیرند، رسماً گواهی عضویت دریافت خواهند نمود که به امضا و تایید مرکز بین المللی قنات و یونسکو رسیده است. اعضای این باشگاه به عنوان همیاران مرکز بین‌المللی قنات در توسعه دانش قنات و افزایش ظرفیت‌های موجود کوشش خواهند نمود.

کلیات و معرفی موضوع

تغییرات جهانی از قبیل رشد جمعیت، توسعه‌ی شهرنشینی، تغییر اقلیم و آلودگی در مقیاس و سطحی بی سابقه در حال وقوع می‌باشند. مقابله با اثراتی که از این تغییرات بر جای می‌ماند بسیار دشوار است و در میان این اثرات، تامین امنیت غذایی و دسترسی برابر به منابع آب نگران کننده‌تر است. پیشبینی می‌شود که تا ۲۵ سال آینده دو سوم جمعیت جهان در کشورهایی زندگی خواهند کرد که با بحران کم آبی دست به گریبان هستند. لذا برای تخفیف این مشکل باید روش‌ها و فناوری‌های خلاقانه‌ای به کار گرفته شوند. در پایداری و کارآمدی این روش‌ها و فناوری‌ها، بهره‌برداری از تجربیات گذشتگان می‌تواند امکان شکست و ناکارآمدی این روش‌ها و فناوری‌های خلاقانه را به حداقل برساند.

کنترل رواناب‌ها و شیوه‌های مدیریت آب در سراسر جهان قدمتی به درازای تاریخ تمدن انسان دارد. بسیاری از تمدن‌های بشری بر کرانه‌ی رودهای بزرگ پدید آمده‌اند در حالی‌که کمبود آب، برخی دیگر از تمدن‌ها را پراکنده و نابود ساخته است. در این میان تمدنهایی هم تکامل یافته‌اند که شیوه‌ی مدارا با منابع اندک آب را آموخته و مدیریت دقیق و عادلانه‌ی آب را سامان داده‌اند. این تمدن‌ها ظرفیت بالایی از دانش مدیریت آب را دارند و می‌توانند منبع الهامی برای کسانی باشند که در جستجوی شیوه‌های خلاقانه‌ی مدیریت آب هستند.

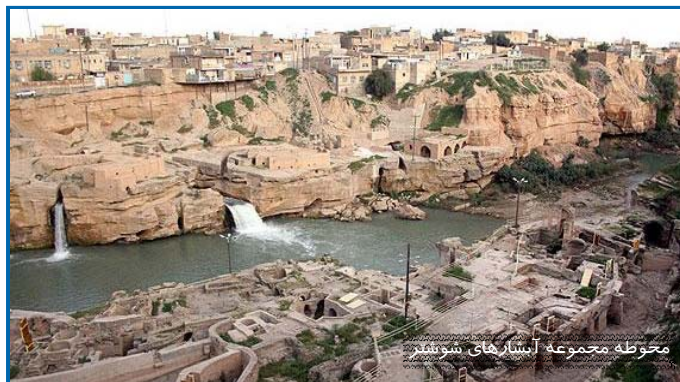
در سال ۲۰۰۵ میلادی بر اساس تفاهمنامه‌ای که فیما بین یونسکو و وزارت نیرو و جمهوری اسلامی ایران مبادله گردید مرکز بین المللی قنات و سازه‌های تاریخی آبی در شهر یزد تأسیس گردید، شهری تاریخی که بسیاری از سازه‌های تاریخی آبی ارزشمند را در خود جای داده است.

هدف از راه‌اندازی مرکز بین المللی قنات این بوده است که به عنوان محوری علمی به پژوهشگران، دانشگاهیان و مسؤولین مرتبط با موضوع مدیریت سنتی منابع آب خدمات ارائه داده و دانش و تجربه‌ی آنها را نیز گردآوری نماید. لذا یکی از مأموریت‌های این مرکز شناخت عمیق جنبه‌های اجتماعی و فنی مدیریت سنتی منابع آب و بهبود شیوه‌های موجود و بستر سازی در زمینه‌های مرتبط تعریف گردید.

اهداف همایش

هدف از برگزاری همایش دانش سنتی مدیریت منابع آب این است که تجربیات، نظرات و دیدگاه‌های سیاستگذاران، مدیران، پژوهشگران، مسئولین، کارشناسان، اساتید و همه کسانی که به نوعی با موضوع مدیریت آب سر و کار دارند گرد هم آورده و موضوعات ذیل را محقق سازد:

- یافته‌ها و آموخته‌های خود را در مورد پایداری و سازگاری با تغییرات اقلیمی و مشارکت مردمی در مدیریت سنتی آب ارائه نمایند و در مورد چگونگی استفاده از این یافته‌ها در فرایند سیاست گذاری و تصمیم گیری و مدیریت دراز مدت منابع آب به بحث و بررسی بنشینند.
- تبادل تجربیات و دیدگاه‌ها به عنوان بخش جدایی ناپذیر فرایند تصمیم گیری و سیاست گذاری در زمینه‌ی آب نهادینه گردد و از مشارکت فعالانه‌ی آنها استفاده گردد. زمینه‌هایی که می‌توان در آن از فناوری‌های مدرن در ارتقاء روش‌های سنتی استفاده کرد شناسایی شده و بدین ترتیب امکان پاسخگویی به نیازهای روز فراهم گردد.
- سیاست و برنامه‌ای عملی وضع گردد که بر اساس آن بتوان مفاد قطعنامه‌ی نهایی همایش را تا مرحله‌ی اجرایی شدن پیگیری نموده و آنرا به برنامه بین المللی آبشناسی یونسکو پیشنهاد نمود.
- این همایش در واقع فرصت دیگری است تا مرکز بین المللی قنات نتایج تحقیقات انجام شده را در اختیار پژوهشگران قرار داده، یافته‌های آنها را گردآوری نموده و باشگاه بین المللی قنات را راه‌اندازی نماید. دبیرخانه‌ی این همایش مسؤلیت ایجاد شبکه‌ی اطلاع رسانی و هماهنگی میان پژوهشگرانی که در شناخت فناوری‌های سنتی آب و مدیریت منابع آب نقش دارند، را بر عهده خواهد داشت.

محورهای همایش

محور ۱: پایداری سیستم‌های سنتی مدیریت منابع آب و چگونگی تطبیق با تغییرات محیطی

- الف - پایداری نظام‌های سنتی مدیریت منابع آب و توانایی رویارویی با چالش‌هایی چون تغییر اقلیم و امنیت غذایی
- ب- دانش سنتی در مدیریت منابع آب به عنوان منبع الهامی جهت ارتقاء خلاقیت
- ج- نشانه‌های پایداری نظام‌های بهره‌برداري و سازه‌های تاریخی آبی
- د- تعادل منابع آب در سطح حوضه‌ها
- ه- نحوه انطباق با موضوعات جدید و پاسخ به چالش‌ها با استفاده از دانش سنتی (مطالعات موردی تاریخی)
- و- نقش قراردادهای تاریخی در زمینه‌ی مدیریت رودخانه‌های بزرگ و آب‌های زیرزمینی فرامرزی
- ز- روش‌های سنتی جهت پیش‌بینی و پایش با تأکید بر مدیریت سیل و خشکسالی

محور ۲: تجربیات سنتی در زمینه مشارکت جامعه در مدیریت منابع آب

- الف- نقش مدیریت سنتی آب در مشارکت مردمی و سطوح تصمیم‌گیری مدیریت منابع آب
- ب- ساز و کارهای مدیریتی و مشارکت مردمی در مدیریت سیستم‌های تاریخی آبی
- ج- نظام‌های سنتی مالی و قیمت‌گذاری در زمینه تولید و عرضه آب و تجربیات موفق بازار سنتی آب
- ه- درس‌هایی از نظام‌های مدیریت سنتی آب در برقراری تعادل میان تولید و عرضه کارآمد آب
- و- نقش زنان در تولید، توزیع، بهره‌برداری و مدیریت آب
- ز- نظام‌های سنتی تقسیم آب و نقش آنان در ساختارهای اقتصادی، سیاسی و اجتماعی

محور ۳: نقش فرهنگ در مدیریت منابع آب

- الف- اخلاق آب در نظام‌های مدیریت منابع آب
- ب- آموزه‌های دینی در زمینه مدیریت منابع آب
- ج- دیدگاه اسلام در تقسیم و توزیع عادلانه آب